

Käyhä siekii kuuntelemmaa, oppimaa, haastamaa ja kirjuttammaa ommaa murrettais!

Karjalaiset murteet tutuksi – ideoita ja vinkkejä murteiden käyttöön ja ylläpitoon

Karjalan kieli ja karjalaiset murteet ovat Karjalan Liiton vuoden 2026 toimintateema. Innostammekin nyt kaikkia tahoja käyttämään omaa murrettaan ja tutustumaan naapurinkin murteisiin.

Pidetään murteet esillä ja elossa

Tämän idea- ja vinkkilistan tarkoituksena on edistää karjalan murteiden säilymistä ja murteiden käyttöä ja antaa virikkeitä, miten yhdistystoiminnassa tai muuten voidaan murteita pitää esillä ja tukea niiden säilymistä.

Oheiset vinkit perustuvat Karjalan Liiton murretyöryhmässä syntyneisiin asiantuntijoiden ehdotuksiin ja Karjalan Liiton jäsenseuroille syksyllä 2025 tehtyyn kyselyyn, millaisia murreaineistoja seuroissa on ja miten niitä seuratoiminnassa hyödynnetään.

Nämä ehdotukset koskevat erityisesti Kannaksen Karjalan ja Etelä-Karjalan suomen kielen kaakkoismurteita ja Pohjois-Karjalan itäisiä savolaismurteita sekä karjalan kielen murteita.

Murteista on paljon painettua aineistoa. Monet ymmärtävät ”omaa” murrettaan, mutta eivät osaa sitä itse käyttää. Luettukin murre on murretta. Tänä päivänä on huomioitava eri-ikäiset murteesta kiinnostuneet ja monenlaiset murteiden tietolähteet (painetut, sähköiset, käsinkirjoitetut).

Murteet kiinnostavat tänä päivänä niin nuoria kuin vanhojakin. Keskuudessamme on vielä heitä, jotka ovat oppineet karjalan murteen jo lapsuudessaan. Heidän murteensa taltiointi ja haastattelu on ensiarvoisen tärkeää. Kannustetaan tekemään vapaamuotoisia murrehaastatteluja arkisista aiheista.

Karjalan murteiden ja kielen teemavuonna seurojen toivotaan nostavan esille erityisesti oman alueensa murretta ja hyödyntävän seuran hallussa olevia materiaaleja.

Jotta saadaan murreaineistot laajemmin esille ja säilymään myös tuleville polville, kannustetaan tekemään käsikirjoitusten ja vanhojen tallenteiden digitointia. Digitoidussa muodossa tallenteet säilyvät ja niitä on helppo liittää sähköiseen viestintään.

Miten pääsen alkuun?

Murteiden harrastamisen voi aloittaa esimerkiksi lukemalla sananparsia, lyhyitä tekstejä ja sanakirjoja tai kuuntelemalla murteellisia tekstejä. Murteiden omaksumisessa tärkeänä pidetään murteen kuuntelua / kuulemistä. Murretta kuulee varmasti vielä karjalaistilaisuuksissa, itseseen murretta voi kuunnella eri lähteistä.

Näistä linkeistä pääsee kuuntelemaan karjalaismurteita ja kieltä:

Verkkosivuilta (aineistot ovat pääosin vapaasti käytettävissä):

- **Kotimaisten kielten keskuksen (Kotus) kaakkoismurteiden ja karjalan kielen aineistot**

1. Kotuksen luovutettua aluetta koskevat murreaineistot, esimerkit myös karjalan kielestä. (LIITE 1 Kotuksen murreaineistot)
2. Suomen murrekirjan kaakkoismurteiden äänitteet (LIITE 2 Suomen murrekirjan kaakkoismurteiden äänitteet)

Muita kaakkoismurteiden ja itäisten savolaismurteiden aineistoja

- Suomalaisen Kirjallisuuden seuran [perinneaineistot](https://www.finlit.fi), www.finlit.fi
- Seurojen FB-sivut (niitä runsaasti); mm.
Karjalaiset sanonnat ja lausahdukset <https://www.facebook.com/groups/177293172375832>
Karjala murre: <https://www.facebook.com/groups/106936839395674/>
- YouTube (hakusanalla karjalaiset murteet) ja muut alustat.
Esim. [Murreanoja Pohjois-Karjalasta](https://www.youtube.com/watch?v=rF6fi7uvB1A) <https://www.youtube.com/watch?v=rF6fi7uvB1A>
- Luovutettu Karjala -sivusto: <https://luovutettukarjala.fi/murreanokirja/> Murreanoja Lumivaaran, Muolaan, Kurkijoen ja Sortavalan murteista.
- Lauluja / sanoituksia murteilla <https://www.youtube.com/watch?v=8twqkHYvtyY>
<https://www.youtube.com/watch?v=s1JeAX8Ydwg>
- **Karjalan kielen aineistoja**
- Itä-Suomen yliopisto, <https://blogs.uef.fi/karjalanelvytys/>
- <https://blogs.uef.fi/karjalanelvytys/karjalan-kielen-sanakirjat/>
- <https://blogs.uef.fi/karjalanelvytys/euroopan-kielten-paivan-pieni-suomi-karjala-sanakirja/>
- <https://www.karjalanliitto.fi/karjalan-liitto/karjalan-liiton-toiminta/tallenteet.html>
- Karjalan kielen opetusaineistoa: [Opasestah suvikarjalua](https://www.karjalanliitto.fi/opetusaineistot), osa 1, Karjalan Liitto 2022
- Opastummo karjalan kieleh: <https://www.facebook.com/groups/210633132436820>
- Yleinen Karjalaan ja karjalaisuuteen liittyvä linkkilista, jossa myös murteisiin liittyviä linkkejä (päivitetään parhaillaan)
https://www.karjalanliitto.fi/media/linkkilista_pitajakohtainen_verkkosisalto-2.0._word_versio14022022.pdf

Millaisia murrejulkaisuja on (omasta pitäjästä tai muista murrejulkaisuista)?

- Sanakirjat, sananparret, kaskut (usein murteella), esim. Lahikainen Kaisu: Sil viisii – eteläkarjalaisen murteen sanakirja, karjalan kielen sanakirja (printti ja sähköinen: <https://kotus.fi/sanakirjat/karjalan-kielen-sanakirja/>)
- Murrekeruut (seurojen omat, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran aineistot – murre ja kieli, https://www.finlit.fi/aineistomme-verkossa/?filterpage=1&search_key=karjalan+murre)
- Vanhempia tallenteita (esim. seurojen omat c-kasetit, käsikirjoitukset) voi kirjoittaa puhtaaksi ja suositellaan digitointia. Esimerkiksi kirjastoissa on digitointilaitteita, joilla voi vapaasti digitoida esim. vanhoja äänitteitä ja tekstejä.

Millä tavoin ja missä murretta voi tuoda esille

- Seuran juhlat ja tilaisuudet, tarinaillat: oman murteen hyödynnys (muotoina esimerkiksi juontaminen, runot, sananparret, jouluevankeliumi, näytelmät, itkuvirret, laulut)
- Murrepiirit ja -pajat
- Tehdään lauluja karjalan murteilla
- T-paitaan omaa murretta
- Julkaistaan murretekstiä pitäjälehdissä ja muissa julkaisuissa, dokumenteissa
- Jäsenkirjeeseen ja muihin viesteihin murre- / kieliruno
- Luennot kielen, murteiden nykytilasta
- Murrevisailut, Karjala-alias-peli, sähköiset murrevisailut
- Kouluvierailut, ”äidinkielen opettaja otti innolla vastaan”.
- Karjalaisen kansan messu
- Näyttelyt (mm. evakkoesine ja siihen liittyvä murre-sanasto)
- Kokoontumiset, keskustelut etäyhteyksillä: Teamsissä (mm. paginapertti), Zoom.
- Tuotetaan materiaalia ja keskustelua omille sivuille ja mahdollisesti muille muresivuille: Facebook, Instagram, TikTok tms.

Karjalan Liiton murretyöryhmä

Tämän vinkkilistan on laatinut Karjalan Liiton murretyöryhmä (2025). Siihen kuuluvat Karjalan Liiton puheenjohtaja Martti Talja, FM Päivi Markkola, FM Kaisu Lahikainen, professori Hanna Lappalainen, murteiden harrastaja Jouko Paija ja Karjalazet Nuoret Suomes -yhdistyksen edustaja ja kulttuurituottaja Mervi Piipponen.

Innostamme ja kannustamme murteiden puhumiseen ja tunnetuksi tekemiseen!

Sie ko käit haastamaa, ni mie tuumasi, jot tätä lissää ja isommat lusikat!